

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-67>

УДК 336.64

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

CONCEPTUAL APPROACHES TO IMPROVING THE FINANCIAL STRATEGY OF ENTERPRISE DEVELOPMENT

Юрчишена Людмила Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5904-0758>

Синусик Альона Тимофіївна

магістр з фінансів, банківської справи та страхування
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3356-3950>

Yurchyshena Liudmyla, Synusyk Alona
Vasyl' Stus Donetsk National University

Стаття присвячена ключовим аспектам формування фінансової стратегії підприємства, спрямованим на розвиток, зокрема, розробку концептуальних підходів до фінансової стратегії підприємства, що представлено концепцією, метою якої є створення моделі вдосконалення фінансової стратегії підприємства для забезпечення його сталого розвитку, що включає завдання та принципи для досягнення поставленої мети. Важливий акцент робиться на обґрунтуванні інструментів, що представлені різними моделями та методами. У роботі проведено аналіз поточної фінансової стійкості підприємства, що є важливим етапом для оцінки можливостей виконання запланованої мети. Досліджено підходи науковців до визначення фінансової стратегії, що надає глибше розуміння важливості та вибору стратегічних курсів для фінансового розвитку підприємства.

Ключові слова: фінансова стратегія, концептуальний підхід, концепція, стратегія, фінансова стійкість підприємства.

The article explores conceptual approaches to crafting a financial strategy for enterprise development, acknowledging the critical role of strategic financial planning in the contemporary business landscape. It emphasizes the necessity of robust financial strategies to ensure the sustainable growth and competitiveness of enterprises in dynamic markets. The study aims to delve into the conceptual framework governing the development and implementation of financial strategies, focusing on their influence on the long-term success and viability of enterprises. The relevance of this research lies in the ever-evolving nature of business environments, marked by economic uncertainties, technological advancements, and global market fluctuations. In such contexts, a well-defined financial strategy becomes imperative for enterprises to navigate challenges effectively, optimize resources, and seize opportunities for growth. The research employs a comprehensive methodology that encompasses both qualitative and quantitative approaches. It involves a thorough analysis of existing financial strategies, drawing insights from diverse scholarly perspectives and empirical studies. The study also incorporates case studies and simulations to examine the practical implications of various conceptual models on enterprise performance. Through vertical and horizontal analyses, the study evaluates the impact of financial indicators on enterprise outcomes, elucidating the intricate relationship between financial metrics and business performance. Additionally, correlation-regression analyses are employed to discern patterns, relationships, and forecast potential outcomes, providing empirical evidence to support the proposed conceptual approaches. Overall, this research aims to contribute a deeper understanding of the conceptual underpinnings of financial strategy formulation and implementation. It seeks to offer practical insights and recommendations for enterprises to develop resilient financial strategies aligned with their organizational goals, fostering sustained growth and adaptability in an ever-changing business landscape.

Keywords: financial strategy, conceptual approach, concept, strategy.

Постановка проблеми: В сучасних умовах високої конкурентоспроможності, прибутковості, платоспроможності та фінансова стійкість підприємства досягається за рахунок правильного та результативного ведення фінансів. Фінансову стратегію формує єдність таких складників як: управління активами, прибутком, витратами, обіговими коштами, інвестиціями у короткостроковому та довгостроковому періодах, а також планування основних фінансово-економічних показників за поточний період та на майбутнє, що є базисом та відправною точкою в управлінні підприємством. Фінансова стратегія допомагає уникнути різних фінансових ризиків і економічних загроз під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів середовища підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування загальної стратегії та фінансової стратегії розвитку підприємства досить широко освітлено в науковому середовищі. Зокрема в працях І. Ансофа, К. Котлера, Ж-Ж. Ламбена, І. Федулової, Г. Мінцберга, М. Портера, О. Скибицького, Р. Фатхутдінова, А. Юданова, Н. Рітсона, Н. Дубініної, Г. Дудтки, З. Шершньової, Р. Фрімана та інших, які розробляли різні підходи до аналізу сутності та структури стратегії розвитку, включали до аналізу: SWOT-аналіз, аналіз ресурсів та можливостей підприємства, аналіз позиції на ринку, бізнес-моделювання, стратегічне планування та інші підходи [4, с. 109].

Мета статті є розробка концептуального підходу до фінансової стратегії підприємства, здійснення практичної апробації запропонованого інструментарію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стратегія підприємства – це комплекс заходів щодо ефективного та результативного управління діяльності залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання з метою організації фінансових відносин з контрагентами задля досягнення встановлених цілей, зокрема, забезпечення зростання ринкової вартості. Фінансова стратегія визначає об'єкти, процеси, учасників, механізми формування та реалізації стратегії в межах встановлених обмежень і через використання фінансових ресурсів виступає як засіб координації інших функціональних стратегій.

Стратегія розробляється на довгострокову перспективу та акцентує увагу на вирішенні ключових пріоритетів розвитку у певний період часу. Вживання терміну «фінансова» вказує на економічний характер базових кон-

цепцій: фінансів, кредиту, капіталу, а також необхідність врахування часового фактору. Рішення будь-якої фінансової проблеми, як в теорії, так і на практиці, пов'язане з часовим чинником, який впливає на обсяг та напрямок фінансових потоків.

Науковці зауважують, що фінансова стратегія має бути відповідною загальній стратегії підприємства та відповідати їй за цілями та завданнями [1–3]. У той же час, цілі та завдання формуються з урахуванням фінансової природи, економічних взаємин між учасниками ринку, а також відносин між ними та державою стосовно формування та використання фінансових ресурсів. Однією з характерних особливостей фінансової стратегії є її взаємозв'язок із державними фінансами на макrorівні та фінансами підприємств на мікрорівні.

У науковій літературі було визначено кілька тлумачень поняття «фінансова стратегія», які мають певні загальні характеристики, а також відмінності одне від одного.

Фінансова стратегія, за словами Герасимчука В., є загальним стратегічним планом дій підприємства, спрямованим на формування та планування використання фінансових ресурсів з метою забезпечення стійкості підприємства. Цей план включає в себе управлінські дії, такі як облік, аналіз і контроль фінансового стану, оптимізацію основних і оборотних коштів, а також розподіл прибутку [1].

Дикань В., Зубенко В., Маковоз О. та інші автори описують фінансову стратегію як обширний план, який визначає фінансові потреби та очікувані фінансові результати. Крім того, вона передбачає альтернативний вибір джерел фінансування з метою зниження вартості капіталу та максимізації прибутку [2].

Згідно з ідеями Ткаченко І., фінансова стратегія – це процес встановлення системи довгострокових цілей фінансово-господарської діяльності та вибір найбільш ефективних шляхів для їх досягнення, з урахуванням тенденцій розвитку фінансового ринку [3].

Бланк І. вказує на те, що фінансова стратегія є одним із ключових компонентів функціональної стратегії підприємства. Ця стратегія спрямована на реалізацію усіх основних напрямів розвитку фінансової діяльності та фінансових відносин підприємства. Вона полягає у формуванні довгострокових фінансових цілей, виборі найбільш оптимальних шляхів для їх досягнення та відповідному коригуванні стратегій формування та використання фінансових ресурсів під впливом змін зовнішнього середовища [4, с. 109].

У своїй роботі Плікус І. розглядає фінансову стратегію як засіб, за допомогою якого підприємство досягає фінансових цілей. Фінансова стратегія спрямована на вирішення основного протиріччя між потребою у фінансових ресурсах та можливістю їх ефективного використання [7, с. 46].

У сучасному конкурентному середовищі фінансова складова стратегії розвитку підприємства є спрямовуючим вектором його управління, без якого неможливо оминати фінансові проблеми в процесі виробничо-господарської діяльності підприємства. Мінливість партнерів, конкурентів, оточуючого ділового середовища, нестабільність підприємницького клімату та ринкової ситуації змушують підприємство постійно перебувати у стані розробки, планування, коригування та реалізації своєї стратегії розвитку.

Концептуальний підхід до фінансової стратегії являє собою побудову концепції, тобто створення комплексу ключових принципів для визначення напрямків дослідження. Концепція включає основні шляхи розвитку об'єкта дослідження протягом конкретного періоду часу або до досягнення поставленої мети. Вона виступає як сценарій досягнення цілей, що повинні бути уточнені під час її розробки, представлено на рис. 1.

Метою концепції є вдосконалення фінансової складової стратегії розвитку ТОВ «Барлінек Інвест», створення моделі вдосконалення фінансової стратегії підприємства для забезпечення його сталого розвитку.

Якісне та стабільне формування фінансових ресурсів, раціональне їх використання та ефективне управління структурою капіталу підприємства є основою фінансової стратегії суб'єкта господарювання, стратегічною ціллю якого є підвищення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Для досягнення мети розробленої концепції, пов'язаної із вдосконаленням фінансової складової стратегії розвитку ТОВ «Барлінек Інвест», потрібно підготувати та реалізувати комплекс заходів, спрямованих на вирішення таких головних завдань (рис. 1):

- забезпечення кореляцій стратегічних завдань із фінансовими можливостями підприємства, визначивши кількісні фінансові показники;
- розроблення і деталізація фінансового плану за центрами відповідальності;
- прогнозування перспективної динаміки збільшення вартості підприємства за рахунок

досягнення стратегічних пріоритетів розвитку;

- оцінювання ризиків, що виникають під час реалізації фінансової стратегії;
- здійснення прогнозування чи моделювання реалізації фінансової стратегії).

Система складених стратегічних завдань та дій для досягнення поставленої мети концепції вдосконалення фінансової складової стратегії розвитку ТОВ «Барлінек Інвест», забезпечить в першу чергу формування достатнього обсягу власних фінансових ресурсів і високу рентабельність використання власного капіталу, а по друге оптимізацію структури активів та оборотного капіталу у процесі виробничо-господарської діяльності підприємства у довгостроковій перспективі.

Фінансова стратегія реалізується завдяки системі таких інструментів, як програми, проекти, глобалізація, реструктуризація, диверсифікація.

При реструктуризації фінансів відбуваються зміни структури та розмірів власного та позикового капіталу, а також зміни в інвестиційній діяльності підприємства. Використання даного інструменту здійснюється з метою підтримки стабільності фінансової системи підприємства. При диверсифікації фінансові ресурси вкладаються в різні проекти з метою мінімізації збитків та ризиків. Ефективність здійснення даного інструменту залежить від своєчасної орієнтації підприємства на види товарів, робіт та послуг, які мають попит і є конкурентоздатними. При глобалізації фінансів відбувається вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами з метою формування системи регулювання міжнародних фінансів [2].

Згідно концепції фінансова стратегія реалізується також завдяки таким методам: планування, моделювання, прогнозування, сценаріїв, горизонтального аналізу, вертикального, факторного, кореляційного, коефіцієнтного аналізу та іншим.

Головна мета розроблення стратегічних рішень полягає в створенні та забезпеченні довгострокової фінансової стійкості підприємства.

Фінансову стійкість варто оцінювати за двома видами показників: абсолютними і відносними. Абсолютні показники фінансової стійкості вказують на те, наскільки достатньо джерел фінансування для покриття вартості запасів. Для цього проводиться порівняння вартості запасів з наявним власним оборотним капіталом, довгостроковими зобов'язаннями і короткостроковими кредитами та позиками.

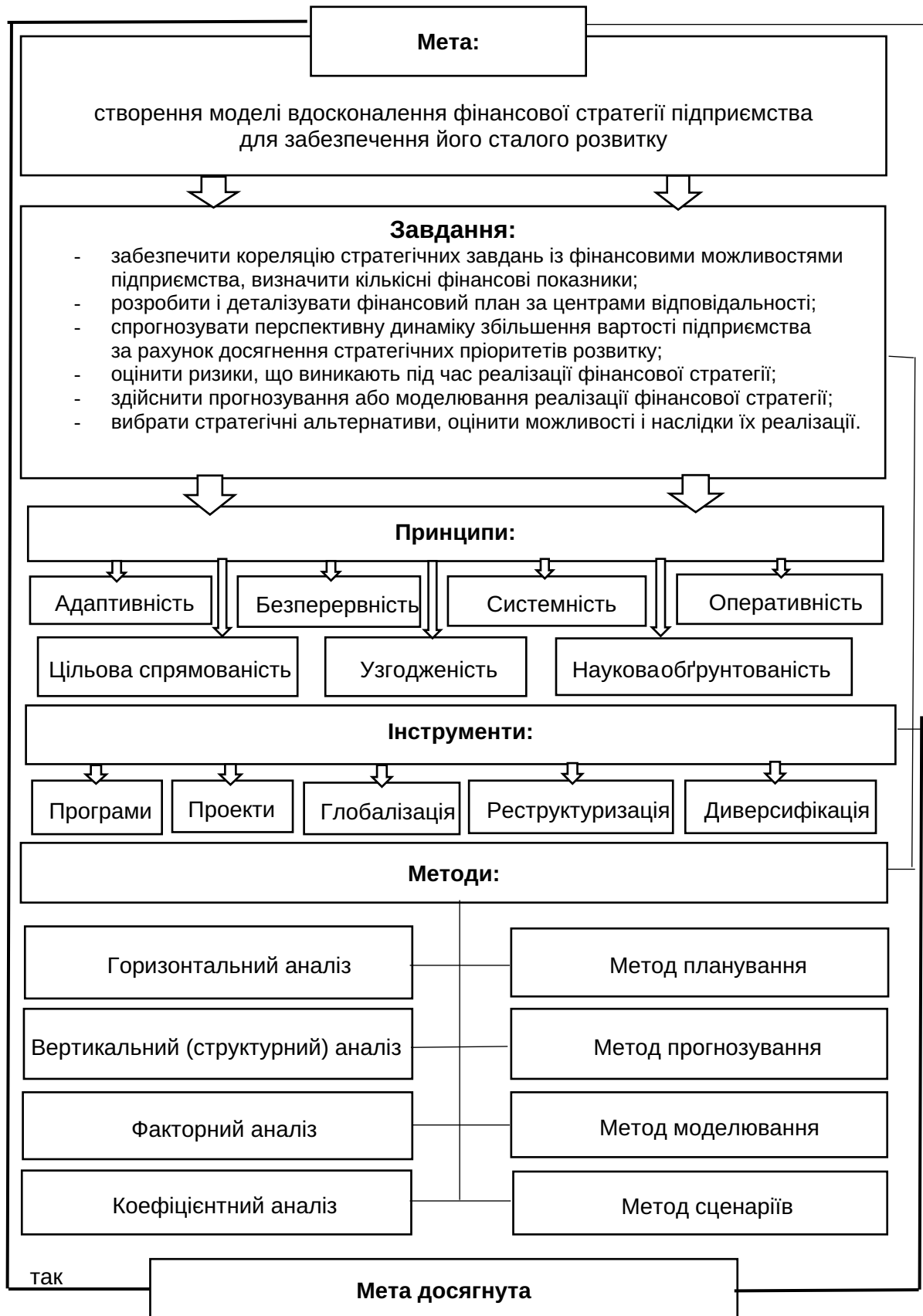

Рис. 1. Концепція вдосконалення фінансової складової стратегії розвитку підприємства
Джерело: розробка авторів

Динаміку показників, що впливають на фінансову стійкість підприємства наведено на рис. 2. Оцінюючи зміни в запасах, варто зазначити, що запаси ТОВ «Барлінек Інвест» зросли на 98,3 тис. грн. у 2022 році в порівнянні з 2018 роком, як наслідок зросли оборотні активи у 1,8 рази за аналогічний період за рахунок збільшення запасів та розширення діяльності підприємства.

Власний оборотний капітал у 2022 році зріс на 678,2 тис. грн у порівнянні з 2018 роком. Зростання відбулося за рахунок значного приросту власного капіталу, показник у 2022 році зріс у 1,9 рази за аналогічний період, що демонструє позитивний фінансовий результат підприємства та накопичення прибутку. Необоротні активи значних змін не зазнали, збільшення відбулося на 43,2 тис. грн у 2022 році в порівнянні з 2018 роком.

Власні та довгострокові джерела фінансування запасів у 2022 році зросли у 2 рази в порівнянні з 2018 роком. Ріст відбувся за рахунок зменшення довгострокових зобов'язань та забезпечень, у 2022 році цей показник зменшився на 46,6 тис. грн. у порівнянні з 2018 роком, та найбільше зростання відбулося за рахунок власного оборотного капіталу. Загальна величина основних джерел фінансування запасів дорівнює показнику власних та довгострокових джерел фінансу-

вання запасів за відсутності впливу таких показників як короткострокові кредити банку та поточна кредиторська заборгованість протягом 2018–2022 років.

Фінансова стійкість підприємства визначається через оцінку рівня власних та залучених ресурсів, використовуючи фінансові показники. Для цього використовуються дані про активи та пасиви з бухгалтерського балансу. Аналіз проводиться шляхом розрахунку та порівняння окремих показників з базовими значеннями, а також вивчення змін цих показників протягом певного періоду. Відносні показники фінансової стійкості ТОВ «Барлінек Інвест» за 2018–2022 роки розраховано в табл. 1.

Проаналізувавши дані табл. 1, дані свідчать про покращення фінансової стійкості та зменшення фінансового ризику підприємства протягом розглянутого періоду. Результати аналізу дозволяють зробити висновок про наявність стійкого фінансового стану підприємства, на що вказує розмір та тенденція зміни основних фінансових коефіцієнтів.

Коефіцієнт автономії у 2022 році зріс на 0,16 в порівнянні з 2018 роком, що демонструє збільшення ролі власного капіталу у фінансуванні підприємства та покращення його фінансової стійкості. В свою чергу коефіцієнт фінансової залежності зменшився у

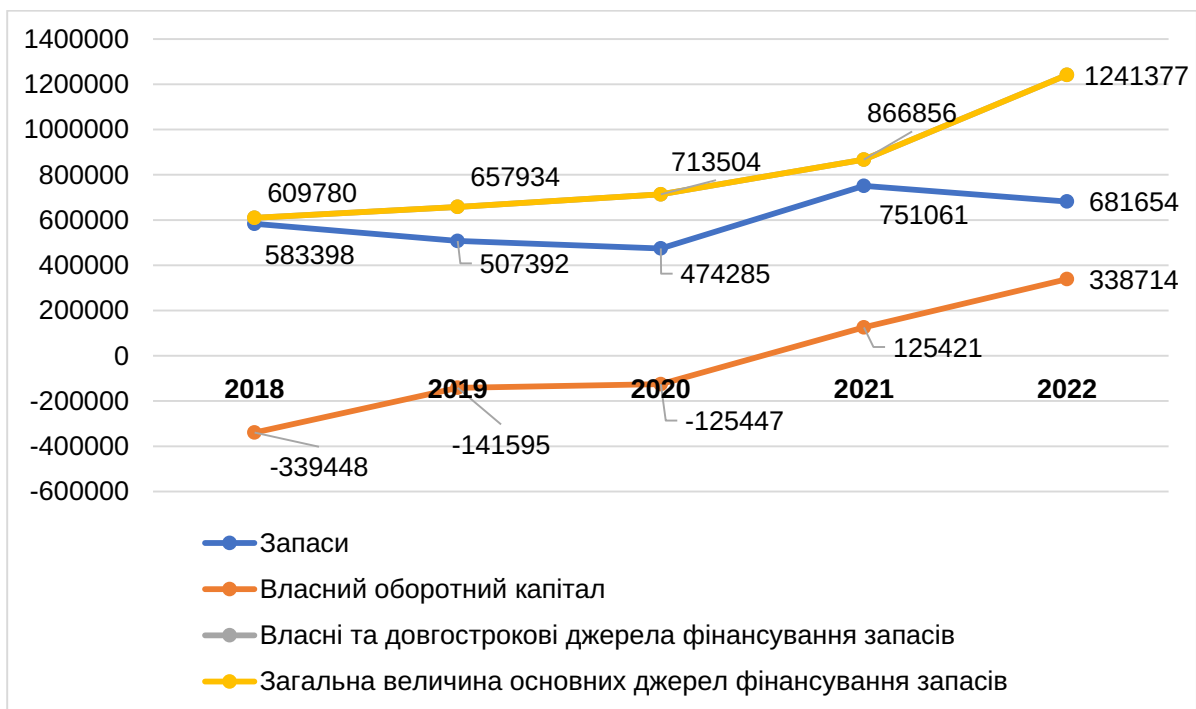

Рис. 2. Динаміка показників, що впливають на фінансову стійкість ТОВ «Барлінек Інвест» за 2018–2022 рр.

Таблиця 1

Відносні показники фінансової стійкості ТОВ «Барлінек Інвест» за 2018–2022 рр.

Показник	Формула	Роки					Зміна +/-	
		2018	2019	2020	2021	2022	2021/22	2018/22
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Капітал	0,40	0,52	0,50	0,52	0,56	0,04	0,16
Коефіцієнт фінансової залежності	Капітал / Власний капітал	2,48	1,91	2,02	1,93	1,79	-0,14	-0,69
Коефіцієнт фінансового ризику	Залучений капітал / Власний капітал	1,48	0,91	1,02	0,93	0,79	-0,14	-0,69
Коефіцієнт поточної заборгованості	Поточні зобов'язання / Капітал	0,13	0,10	0,13	0,20	0,11	-0,08	-0,02
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання / Капітал	0,60	0,48	0,49	0,52	0,44	-0,08	-0,16
Коефіцієнт фінансової стійкості	Власний капітал / Загальні активи	0,71	0,89	0,90	1,08	1,28	0,20	0,57

Джерело: складено авторами на основі фін. звітності

2022 році на 0,69 в порівнянні з 2018 роком, підприємство зменшило свою залежність від залученого капіталу. Це є позитивним сигналом, оскільки менша фінансова залежність може зменшити ризик компанії в разі фінансових труднощів.

Протягом аналізованого періоду спостерігається зростання показників, що знаходяться в межах нормативного значення. Загалом, зменшення фінансової залежності та фінансового ризику, разом із збільшенням автономії, є позитивними ознаками для компанії, оскільки це свідчить про покращення її фінансового стану та зниження ризиків.

Показники прибутковості є важливими для аналізу фінансового стану та ефективності підприємства. Вони допомагають оцінити, наскільки успішно бізнес здійснює генерацію прибутку в контексті витрат та доходів. Показники прибутковості ТОВ «Барлінек Інвест» проаналізовано в табл. 2.

Рентабельність активів у 2022 році зросла на 6,5% в порівнянні з 2018 роком, динаміка свідчить про поліпшення ефективності управління активами. Рентабельність власного капіталу у 2022 році зменшилася на 0,26% в порівнянні з 2018 роком, прибутковість власників та акціонерів впала через збільшення вкладів у власний капітал. Рентабельність оборотних активів за аналогічний період зменшилася на 0,30%, через значне зростання оборотних активів. Чиста маржа зросла

на 1,29%, підприємство ефективніше управляє своїми витратами.

З аналізу бачимо, що вплив операційної рентабельності на чисту рентабельність є значним, оскільки операційні витрати є одним з ключових компонентів загальних витрат підприємства. Зменшення операційних витрат в порівнянні з доходами призвело до збільшення чистої рентабельності. Рентабельність чистих витрат у 2022 році в порівнянні з 2018 зменшилася на 15,79% і в результаті чиста рентабельність витрат збільшилася на 15,79%.

Не зважаючи на складні політичні та економічні проблеми в країні, ТОВ «Барлінек Інвест» справляється з основними завданнями та підтримує стабільність фінансової системи, що визначає ефективне керівництво управлінського апарату. Підприємство є лідером на ринку деревообробної промисловості України. Запропонована модель удосконалення фінансової стратегії підприємства для забезпечення його сталого розвитку дозволить йому підвищити свою ринкову вартість на ринку України та зацікавити інвесторів. У перспективі за інвестовані кошти підприємство зможе впроваджувати більш новітні технології виробництва та застосовувати інноваційні засоби для випуску новітньої продукції з удосконаленим процесом виробництва і за ціною, доступною для зацікавлених споживачів.

Таблиця 2

Показники прибутковості ТОВ «Барлінек Інвест» за 2018–2022 рр., %

Показник	Роки					Зміни	
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/22	2018/22
Рентабельність активів	8,45	2,62	1,84	17,69	15,03	-2,66	6,58
Рентабельність власного капіталу	11,98	2,94	2,04	16,39	11,72	-4,67	-0,26
Рентабельність оборотних активів	11,28	3,72	2,26	16,29	11,58	-4,71	0,3
Чиста маржа	4,44	1,41	1,00	7,01	5,73	-1,28	1,29
Валова рентабельність собівартості	11,34	15,87	22,71	16,03	18,83	2,8	7,49
Рентабельність операційних витрат	108,40	91,02	88,28	98,45	92,61	-5,84	-15,79
Чиста рентабельність витрат	-8,40	8,98	11,72	1,55	7,39	5,84	15,79

Джерело: складено авторами на основі фін. звітності

Висновки. В умовах ринкових відносин, самостійності підприємства, відповідальності за результати своєї діяльності, фінансова стратегія підприємства, що включає заходи зі стабілізації фінансового стану підприємства та його платоспроможності, вирішує питання вибору тенденцій та орієнтації у фінансових можливостях, перспективах та оцінки фінансового стану інших суб'єктів господарювання. Враховуючи постійну трансформацію сучасного бізнес-середовища, саме фінансова стратегія забезпечує гнуч-

кість та необхідну адаптацію до всіх змін. Даний концептуальний підхід до фінансової стратегії дозволяє забезпечити максимальне використання внутрішнього фінансового потенціалу підприємства, реально оцінити його фінансові перспективи, забезпечує можливість швидкої реалізації нових перспективних інвестиційних проектів, які виникають в процесі динамічних змін ринкового середовища, що позитивно вплине на фінансову стійкість та конкурентоспроможність підприємства на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Захарова Н. Значення фінансової стратегії в системі управління сучасним підприємством. *Економічні горизонти*. 2023. № 24. С. 39–49.
2. Мартиненко В. П. Концептуальні аспекти фінансової стратегії підприємства. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 19. С. 78–81.
3. Антохова І, Водянка Л, Сибирка Л. Фінансова стратегія розвитку підприємства. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2019. VII (34). С. 38–41.
4. Бруслиновська І. В., Матвійчук В. І. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії підприємства. *Економіка і організація суспільства*. 2018. № 3. С. 100–111.
5. Романишин В. О., Бернацька А. О. Фінансова стратегія та її роль у забезпеченні стійкого розвитку підприємства. *Економічна наука*. 2020. № 2. С. 55–62.
6. Хринюк О. С., Крижня В. О. Фінансова стратегія підприємства як головний інструмент його сталого розвитку. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 581–587.
7. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Фінансова стратегія у системі фінансового менеджменту підприємства. *Економічні науки*. 2022. № 6. С. 44–49.
8. Кіктенко О. В. Механізми поліпшення фінансової стратегії розвитку підприємства. *Держава та регіони*. 2019. № 3. С. 115–120.
9. Волощук Л. О. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2017. № 1. С. 23–30.
10. Corina A. The strategies of enterprises development. *Research and Science Today*. 2015. № 2. P. 92–97.

REFERENCES:

1. Zakharova N. (2021) Znachennya finansovoyi stratehiyi v systemi upravlinnya suchasnym pidpryyemstvom [Significance of financial strategy in the management system of a modern enterprise]. *Ekonomichni horizonty*, no. 24, pp. 39–49.
2. Martynenko V. P. (2021) Kontseptual'ni aspekty finansovoyi stratehiyi pidpryyemstva [Conceptual aspects of financial strategy of an enterprise]. *Ekonomichnyy visnyk NTUU «Kyyivs'kyy politekhnichnyy instytut»*, no. 19, pp. 78–81.
3. Antokhova I, Vodyanka L, Sybirka L. (2019) Finansova stratehiya rozvytku pidpryyemstva [Financial strategy of enterprise development]. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, VII (34), pp. 38–41.
4. Bruslynovs'ka I. V., Matviychuk V. I. (2018) Teoretychni aspekty formuvannya finansovoyi stratehiyi pidpryyemstva [Theoretical aspects of forming the financial strategy of an enterprise]. *Ekonomika i orhanizatsiya suspil'stva*, no. 3, pp. 100–111.
5. Romanyshyn V. O., Bernats'ka A. O. (2020) Finansova stratehiya ta yii rol' u zabezpechenni stiikoho rozvytku pidpryyemstva [Financial strategy and its role in ensuring sustainable development of the enterprise]. *Ekonomichna nauka*, no. 2, pp. 55–62.
6. Khrynyuk O. S., Kryzhnya V. O. (2018) Finansova stratehiya pidpryyemstva yak holovnyy instrument yoho staloho rozvytku [Financial strategy of the enterprise as the main instrument of its sustainable development]. *Ekonomika i suspil'stvo*, no. 18, pp. 581–587.
7. Nikol'chuk Yu., Lopatovs'ka O. (2022) Finansova stratehiya u systemi finansovoho menedzhmentu pidpryyemstva [Financial strategy in the enterprise financial management system]. *Ekonomichni nauky*, no. 6, pp. 44–49.
8. Kiktenko O. V. (2019) Mekhanizmy polipshennya finansovoyi stratehiyi rozvytku pidpryyemstva [Mechanisms for improving the financial strategy of enterprise development]. *Derzhava ta rehiony*, no. 3, pp. 115–120.
9. Voloshchuk L. O. (2017) Finansova stratehiya v upravlinni rozvytkom ta ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstv [Financial strategy in managing development and economic security of enterprises]. *Ekonomichnyy zhurnal Odes'koho politekhnichnoho universytetu*, no. 1, pp. 23–30.
10. Corina A. (2015) The strategies of enterprises development [The strategies of enterprises development]. *Research and Science Today*, no. 2. pp. 92 – 97.